

”נקודה טובה” לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

גליון ”ויצא” - (גליון 7 שנת תשע”ג, י’ כסלו תשע”ג, 24/11/2012)

ב”ה

”נקודה טובה” לפרשת ”ויצא” - על מימוש והגשמה עצמית, במעלה הסולם.

לאחר שיעקב זכה בברכות שנועדו לעשוי, הוא נאלץ לנוס ולברוח על נפשו, מפני כעסו ונקמתו של אחיו. הוא יוצא מבאר שבע ופניו לחרן. ובכך פותחת פרשתנו.

הפסיכולוג חברתי - אברהם מאסלו (1908 - 1970), פיתח את **”תיאוריית הצרכים”** הקרויה גם **”המדרג (הסולם) של מאסלו”**. לדבריו, כל אדם שואף להגשים את עצמו ולפתח את ה”עצמי” שלו, הכולל את הרגשות, המחשבות והתפיסות שלו בנוגע לעצמו ולסביבתו. שאיפה זו הינה בראש מעייניו, אולם האדם יכול לעסוק בצרכים רוחניים נעלים, רק לאחר שמילא את הצרכים הבסיסיים יותר, החיוניים לקיומו.

מאסלו הגדיר ”מדרג” של צרכים פיזיים ורוחניים, החיוניים לקיומו של האדם. משמעותו של המדרג היא, שהאדם יכול להתקדם לשלב הבא, רק לאחר שצרכיו הקודמים התמלאו. והרי שלבי המדרג:

1. **הצרכים הפיזיולוגיים:** אוכל, שתייה, אוויר לנשימה, שינה וכדומה.
2. **ביטחון אישי:** מקום מגורים, ביטחון תעסוקתי, בביטחון בריאותי וכדומה.
3. **הצורך בהשתייכות:** זהו כבר צורך חברתי, וכולל את הרצון להשתייך ולהיות חלק מקבוצה, לאהוב ולהיות נאהב. שלב זה קשור לגיבוש הזהות העצמית.
4. **הצורך בהערכה חברתית:** זהו צורך להרגיש מכובד ולהגיע למעמד, להערכה ולהכרה חברתית.
5. **הצורך במימוש עצמי:** יכולתו של אדם להביא לכלל מימוש את כישוריו הייחודיים ולבטא את הפוטנציאל האישי הטמון בו.

בפרשה הקודמת - פרשת ”תולדות”, עסקנו ביעקב הקונה את הבכורה מעשיו מתוך ההרגשה שזהו ייעודו וזהו מימושו הרוחני העצמי: להמשיך את דרכו הרוחנית של אברהם בעולם, בהפצת האמונה בה'. והנה, כתוצאה מכך שהוא לקח את הברכות המגיעות לו בעורמה (בהוראת רבקה), הוא נאלץ לברוח על נפשו מפני עשיו.

יעקב שעד לפני רגע ניצב בשלב הגבוה ביותר ב”סולם” של מאסלו - שלב המימוש העצמי, נאלץ כעת כשהוא נמלט על נפשו מפני עשיו, לחזור ולדאוג לצרכיו הבסיסיים ביותר: לבטחון אישי, מזון ומחסה.

מה מרגיש יעקב במצב הזה?! התורה אינה מספרת לנו. ואנו נאלצים לדמיין את הפחד והאימה, את החשש ואת הדאגה מפני ה”לא נודע”. כמילות שירו של דני סנדרסון (מילים ולחן) **”הלא נודע”**:

הולכים אל הלא נודע

אל הלא נודע

אל הלא נודע

הולכים אל הלך תדע

אם זה טוב או רע

שם בלא נודע

בלי לדעת את גורלנו

או מה יהיה

”נקודה טובה” לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

כל אחד מנחש קדימה

עד היכן שהוא רואה...

בשלב הזה זוכה יעקב אבינו המודאג, להתגלות אלוקית **בחלום** (חלום הסולם...). התגלות בה הקב"ה מבטיח לו שהוא יתמוך בו וידאג לביטחונו האישי. יעקב הנרגש מודה לקב"ה על כל הטוב המובטח לו ומקבל עליו נדר תודה.

כאשר יעקב נודר לה' ומונה את ההבטחות האלוקיות שקיבל, הוא עושה זאת, **במעלה** ה"סולם" של מאסלו. מן הצרכים הבסיסיים אל הייעוד:

”וַיִּדָּר יַעֲקֹב נֶדֶר לְאֹמֶר: אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בְּדַרְכֵי הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ” (צרכים פיזיולוגיים ובטחון אישי). **”וַיִּשְׁבְּתִי בְּשֹׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי”** (השתייכות והערכה חברתית). **”וַיִּהְיֶה ה' לִי לְאֱלֹהִים”** - אזכה לקרבת ה' - למימוש העצמי הרוחני (בראשית כח, כ - כא).

אולם, כאשר ריבונו של עולם מבטיח זאת ליעקב (בראשית כח), הוא אומר את הדברים דווקא **במורד הסולם**. ההבטחות מתחילות בייעוד - בהבטחות הארץ ובברכת הזרע (פסי יג - יד) וּמִסְתַּיִּמּוֹת בְּצָרְכִים הַבְּסִיּוּסִיִּים - השמירה האישית: **”וַיִּהְיֶה אֲנִי עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ”** (שם, טו).

וכל כך למה? כי כל אחד מסתכל על הדברים מנקודת מבטו. במבט האלוקי המטרה היא העיקר ולכן ריבונו של עולם פותח בייעוד. אולם, יעקב אבינו, יכול לעלות בסולם רק החל משלביו התחתונים. כי בן אנוש אינו יכול לתפקד ללא צרכים בסיסיים וללא בטחון אישי ולכן יעקב מונה את סדר הברכות וההבטחות לפי צרכיו.

בשולי הדברים נעיר, כי חלומו של יעקב נפתח במראה הסולם: **”וַיִּחְלֶם וַיִּהְיֶה סֹלֶם מַצֵּב אֲרֻצָּה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה”** (שם, יב). ואנו במאמרנו זה, חיברנו בין סולמו של יעקב אבינו לסולמו של מאסלו...

את הסולם של מאסלו אנו פוגשים שוב, גם ביציאת מצרים. כאשר ה' מחליט לגאול את עם ישראל הוא מצווה את משה לבשר לעם על הגאולה בארבע לשונות: **”והוצאתי”**, **”והצלתי”**, **”וגאלתי”** **”ולקחתי”** (שמות ו, ו-ח). מתברר ששילבי גאולה אלה, מכוונים **במעלה** סולם הצרכים של מאסלו.

- **”והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעַבְדֵי תָם”** - יציאה מן העבדות, השיעבוד והעינוי (צרכים פיזיולוגיים וביטחון אישי).
- **”וּגְאֹלְתִי אֶתְכֶם בְּזֶרַע נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים”** - גאולה מן החיים כגרים – זרים והחזרה להיות משפחה, שבט ועם (השתייכות, להיות חלק מקבוצה).
- **”וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וַהֲיִיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים”** **”וַהֲבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ...”** - הייעוד הרוחני.

מדינת הרווחה בה אנו חיים ורמת החיים הגבוהה בעולם המודרני, מספקים לנו את **הצרכים הפיזיולוגיים הבסיסיים** ואת **הביטחון אישי הנדרש לקיומנו**. ואילו אנו, פנויים כיום לעסוק יותר, בצד החברתי והרוחני של חיינו.

אולם, אליה וקוץ בה. יש כאלה המחפשים את מימושם העצמי לא בתחומי הרוח, אלא בתחום הצרכים הגשמיים ומחפשים **”לעשות כסף”** ו”לעשות לביתם” ונשארים תקועים כל חייהם אי שם בתחתית הסולם ולא מצליחים להעפיל את החלק הרוחני של החיים - אל המימוש וההגשמה העצמית.

על אלה התקועים וה”שבויים”, כותב עידן רייכל (מילים ולחן), בשירו **”חלומות של אחרים”**:

שנים כולם בורחים, שנים כולם חוזרים,

רודפים אחרי השמש,

שבויים בתוך מעגלים, כולם מסובכים...

"נקודה טובה" לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

שלמה כישור בשירו "לא רוצה אמריקה" (לחן: משה גיאת), מספר על מי שנסע לאמריקה כדי להגשים חלום כלכלי, להיות מליונר....

כולם אומרים, אמריקה
היא ארץ של אפשרויות
ששם תשיג בלי מאמץ
מימוש מהיר של חלומות.
ששם אפשר לבנות מהר
דירה על ראש גורד-שחקים,
אולי להיות גם מיליונר
ובעל-שם בעסקים.

לא רוצה אמריקה
כי טוב לי כאן בישראל.
לא רוצה אמריקה
כי טוב לי רק בישראל.

...חזרתי אז לישראל
כי היא ביתי שלי יקר
וטוב שיש, תודה לאל,
לאן לשוב מן הנכר.
להיות תמיד עם ההורים,
להיות קרוב לברכתם
לראות את כל החברים,
להיות עם מה שאין לי שם.

שם בניכר, הבין ה"מיליונר" (החולם...), כי המחיר של "החלום האמריקני" הינו גדול. עליו לוותר על ההורים ועל החברים. ובלעדיהם, נפגעים צרכיו הבסיסיים: ההשתייכות חברתית והקשר לזהותו העצמית ולשורשיו (ההורים).

מתברר שמאסלו צדק. הקפיצה במעלה הסולם לא עובדת... אי אפשר לדלג ולהגיע לשלבים הגבוהים, כאשר השלבים התחתונים – התנאים הבסיסיים יותר, חסרים. אין ערך למיליונים (או לחלום על מיליונים...), ללא זהות, שייכות והערכה חברתית.

ולכן החליט החולם "לרדת" במעלה הסולם - "לשוב מן הנכר" ולבנות מחדש את השלבים החסרים בסולמו האישי - "להיות עם מה שאין לי שם".

הלואי שנדע לבנות את עולמנו האישי ואת ייעודנו במעלה הסולם, תוך שמירה על הזהות והשייכות לשורשינו האישיים והלאומיים.

בברכת שבת טובה

משה רוט

לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי **"נקודה טובה"**

מייל: nekudatova.roth@gmail.com

ארכיון+תפוצה "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש,

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל,

אהבת? הפץ בין חבריך